

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

**HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAEIKSI TYÖEHTOSOPIMUSLAIN JA
TYÖRIITOJEN SOVITTELUSTA ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA SEKÄ NIIHIN
LIITTYVIKSI LAEIKSI (HE 12/2024)**

Pyydettyinä lausuntona esitän Elinkeinoelämän keskusliiton puolesta seuraavaa.

1 Yleistä

Voimassa oleva työrauhalainsäädäntö kaipaa kipeästi uudistamista. Suurin osa työrauhaa koskevista pykälistä on säädetty vuonna 1946 ja viimeiset merkittävämät muutokset on tehty 1980-luvulla. Suomalainen työelämä ja yritystoiminta ovat muuttuneet erittäin paljon noista ajoista, ja työrauhalainsäädäntö on jäänyt pahasti ajasta jälkeen.

Hallituksen esityksessä on tunnistettu nykyisen työrauhalainsäädännön suurimpia ongelmia eli poliittisia työtaisteluita ja myötätuntotyötaisteluita koskevien rajoitusten puuttuminen ja lainvastaisista työtaisteluista koituvien seuraamusten erittäin matala taso, mikä ei estä lainvastaisia työtaisteluita.

Poliittiseen päätöksentekoon tulisi vaikuttaa ennen kaikkea vaaleilla. Työtaisteluita ei ole tarkoitettu poliittisen päätöksenteon vaikutuskanavaksi. Poliittisia työtaisteluita on useissa Euroopan maissa rajoitettu merkittävästi, ja monissa maissa ne ovat kokonaan kiellettyjä. Suomen lainsäädännön rajoittamattoman salliva suhtautuminen poliittisiin työtaisteluihin on kansainvälisesti poikkeuksellista.

Myötätuntotyötaisteluiden perusajatuksena on tukea lakossa olevia toisia työntekijöitä. Usein myötätuntotyötaistelulla ei kuitenkaan välttämättä aiheuteta vahinkoa tai hankaluutta niinkään tuettavan työtaistelun työnantajapuolelle vaan omalle työnantajalle tai muille ulkopuolisille tahoille. Nämä vahingot voivat olla suhteettoman suuria verrattuna tuettavan työtaistelun laajuuteen tai erimielisyyden kohteeseen.

Työtaistelun lainvastaisuudesta koituvan seuraamuksen tulisi olla riittävän tuntuva. Nykyään lainvastaisesta työtaistelusta tuomitaan yleensä korkeintaan muutaman tuhannen euron suuruinen hyvityssakko, vaikka työtaistelusta aiheutuneet vahingot olisivat miljoonaluokkaa. Seuraamus on kovin vähäinen verrattuna siihen, että lähtökohtana oikeusjärjestyksessämme yleensä pidetään sitä, että lainvastaiseen toimintaan syylistynyt on velvollinen korvaamaan aiheuttamansa vahingot.

Hallituksen esityksessä pyritään puuttumaan edellä kuvattuihin epäkohtiin, mikä on kannatettavaa. Lakiehdotukset jäävät kuitenkin jäljempänä kuvatulla tavalla eräiltä osin puutteellisiksi eivätkä korjaa riittävästi edellä kuvattuja epäkohtia.

2 Poliittiset työtaistelut

Poliittisiin työtaisteluihin ehdotetaan 24 tunnin enimmäiskestoja. Vaikka kyseessä olisi huomattava parannus nykyiseen poliittisten työtaisteluiden rajoittamattomaan kesto aikaan, 24 tuntia on niin pitkä aika, että työnseisauksesta voi aiheutua työnantajalle suurta vahinkoa. Rajan pitäisi olla selvästi lyhyempi, korkeintaan muutaman tunnin pituinen.

Erityisen ongelmallisiksi 24 tunnin poliittiset työtaistelut muodostuvat prosessiteollisuudessa, jossa prosessin alas- ja ylösajoon kuluva ajan vuoksi tuotannon menetys voi olla erittäin huomattava. Tämän vuoksi on erittäin tärkeää, että lakiesityksen mukaisesti työnseisauksen toimeenpanijalla on lakisääteinen velvollisuus järjestää työnseisaus käytettävissään olevin keinoin siten, että tuotantotoiminnalle ennen työnseisausta ja sen päättymisen jälkeen aiheutuva häiriö jää mahdollisimman vähäiseksi ja lyhytkestoiseksi.

Perusajatuksena tulisi olla se, että vaikka lopputuotetta ei valmistuikaan 24 tunnin ajan, työnseisaus olisi toteutettava siten, että normaaliin tuotantoon voitaisiin palata mahdollisimman nopeasti. Tämä voisi edellyttää esimerkiksi sitä, että prosessi pidetään osittain käynnissä ja osa työntekijöistä on valvomassa prosessia myös työtaistelun aikana.

Työryhmän ehdotuksen mukaan 24 tunnin enimmäiskesto koskisi vain työnseisauksia. Muut poliittiset työtaistelut saisivat kestää jopa kaksi viikkoa. Tämä ehdotus on huonosti harkittu. Se avaa mahdollisuuden sellaisiin työtaisteluihin, jotka eivät aivan täytä työnseisauksen kriteereitä, mutta voivat vaikutukseltaan olla niihin rinnastettavia ja aiheuttaa työnantajan toiminnalle huomattavaa vahinkoa. Tällaisia työtaistelutoimenpiteitä voisivat olla esimerkiksi vuoronvaihtokielto, osittainen tai lähes täydellinen työstä kieltäytyminen tai voimakas jarrutus. Näin ollen poliittisia työtaisteluja koskevan aikarajoituksen pitäisi koskea samalla tavoin kaikkia työtaistelun muotoja.

Lisäksi on ensiarvoisen tärkeää estää poliittisten työtaisteluiden enimmäiskestoja koskevien rajoitusten kiertäminen pilkkomalla työtaistelutoimet näennäisesti eri asioita koskeviin poliittisiin työtaisteluihin tai eri ryhmien toimeenpanemiin samaa asiaa koskeviin työtaisteluihin. Lakiesityksessä pyritään estämään tällainen menettely säätämällä, että poliittista työtaistelua ei saisi toimeenpanna, jos sillä tosiasiallisesti jatketaan aikaisemmin järjestettyä poliittista työtaistelua. Lakiesityksen perusteluissa tulisi todeta selkeämmin, että useamman poliittisen työtaisteluin järjestäminen lyhyellä aikavälillä muodollisesti eri aiheista tai eri

tahojen toimesta viittaa lähtökohtaisesti siihen, että kyse on saman poliittisen työtaistelun jatkamisesta.

3 Myötätuntotyötaistelut

Lakiehdotuksen mukaan myötätuntotyötaistelua ei saisi toimeenpanna siten, että työnantajalle tai tämän sopimuskumppanille aiheutetaan suhteettomia vahingollisia seurauksia rajoittamalla työnantajan palvelu- tai tuotantotoimintaa:

1) laajemmin kuin on tarpeen pääriidan piiriin kuuluvaan työnantajaan kohdistuvan vaikutuksen aikaansaamiseksi; tai

2) ilman, että rajoittamisella olisi välitöntä vaikutusta pääriidan piirissä olevan työnantajan toimintaan.

Mielestämme 1) kohdassa on kuvattu suhteettomien myötätuntotaisteluiden rajoittamisen perusajatus asianmukaisesti. Myötätuntotyötaistelu pitää kohdistaa ainoastaan pääriidan piiriin kuuluihin työnantajiin ja sen on sallittua aiheuttaa haittaa muille työnantajille vain siinä määrin kuin tällaisen haitan välttäminen ei ole mahdollista.

Sen sijaan 2) kohta on ristiriidassa edellä mainitun periaatteen kanssa, ja se pitäisi poistaa. Vaikuttaa siltä, että 2) kohta koskee pelkästään sellaisia tilanteita, joissa myötätuntotaistelu kohdistetaan tarkoituksellisesti vain pääriidan ulkopuolisiin tahoihin eikä lainkaan pääriidan piirissä oleviin työnantajiin. Tällaisten myötätuntotaisteluiden pitäisi olla kokonaisuudessaan kiellettyjä.

Lakiehdotus on muotoiltu siten, että suhteellisuusarviointi koskisi ainoastaan muita kuin pääriidan piirissä olevia työnantajia. Tämä rajausta tulisi poistaa, koska myös tuettavan työtaistelun työnantajaosapuolelle voi työtaistelusta aiheutua niin suurta ja kohtuutonta vahinkoa, että myötätuntotyötaistelua on pidettävä suhteettomana.

4 Ennakkoilmoitusvelvollisuus

Työnseisauksia koskeva ennakkoilmoitusvelvollisuus ehdotetaan laajennettavaksi koskemaan myös myötätuntotyötaisteluita ja poliittisia työtaisteluita. Tällainen laajennus on tarpeellinen ja kannatettava. Työnseisauksen taustalla olevalla syyllä ei pidä olla vaikutusta velvollisuuteen ilmoittaa työnseisauksesta etukäteen.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan kuitenkin, että ennakkoilmoitus olisi velvollisuus tehdä vasta viimeistään seitsemän päivää ennen työnseisauksen alkamista, kun ennakkoilmoitusaika työehtosopimusneuvotteluihin liittyvissä työnseisauksissa on 14 päivää. Perusteluksi lyhyemmälle ennakkoilmoitusajalle todetaan, että myötätuntotyötaisteluihin ja

poliittisiin työtaisteluihin ei liity sovittelua, joten sitä varten ei tarvitse varata aikaa.

On totta, että normaalisti myötätuntotyötaistelua ja poliittista työtaistelua ei pyritä ratkaisemaan sovittelulla. Ennakoilmoituksella on kuitenkin toinen tärkeä tehtävä eli riittävän ajan antaminen työnantajalle varautua tulevaan työnseisaukseen. Tämä tarve on itse asiassa usein suurempi myötätuntotyötaisteluiden ja poliittisten työtaisteluiden yhteydessä kuin työehtosopimusneuvotteluihin liittyvissä työtaisteluissa. Näin sen vuoksi, että työnseisaus tulee yleensä suurempana yllätyksenä työnantajalle. Ennakoilmoitusajan ei siten pitäisi olla lyhyempi vaan vähintään yhtä pitkä.

5 Lainvastaisen työtaistelun seuraamukset

Hallituksen esityksen mukaan lainvastaisen työtaistelun seuraamuksena tuomittavan hyvityssakon vähimmäismäärä olisi 10.000 euroa ja enimmäismäärä 150.000 euroa. Pidämme ehdotusta kannatettavana.

On kuitenkin erittäin tärkeää, että hyvityssakkojen tason nostaminen heijastuu täysimääräisesti myös oikeuskäytäntöön. Lakiehdotuksen perusteluissa tulisi todeta tämä vielä ehdotettua selkeämmin.

Vaikka enimmäismäärää ehdotetaankin nostettavaksi merkittävästi, on tärkeää, että hyvityssakko voidaan nykyiseen tapaan tuomita useamman kerran, jos lainvastainen työtaistelu jatkuu työtuomioistuimen tuomiosta huolimatta. Tämän vuoksi tulee pitää huolta siitä, että lainvastaisia työtaisteluja koskevat oikeudenkäynnit pystytään hoitamaan työtuomioistuimessa erittäin ripeästi.

Työntekijälle tuomittavasta 200 euron hyvityksestä esitetään säädettäväksi työsopimuslaissa. Tämän seurauksena hyvitys tuomittaisiin yleisessä tuomioistuimessa eikä työtuomioistuimessa. Tämä ratkaisu ei ole tyydyttävä työehtosopimuslain mukaisen työrauhavelvollisuuden piiriin kuuluvien osalta, koska lainvastaiseen työtaisteluun osallistuneita työntekijäliittoja ja ammattiosastoja koskevat työrauhajutut käsitellään työtuomioistuimessa. Ei ole tarkoituksenmukaista, että osa saman työtaistelun seuraamuksista tuomittaisiin työtuomioistuimessa ja osa puolestaan yleisessä tuomioistuimessa.

Samoin hallituksen esityksen muotoilu, jonka mukaan nimenomaan työnantajan tulee antaa työntekijälle tieto työtaistelun lainvastaisuudesta, on ongelmallinen. Vaikka tieto työtaistelun lainvastaisuudesta onkin hyvityksen tuomitsemisen edellytys, ei ole olennaista, mitä kautta työntekijä on tiedon saanut.